

עבודת בית – נקודות השקה בין הורות לפרפורמנס

מאיה ברנר

עבודת בית מאת מאיה ברנר בשיתוף ילדיה מיכאל וזהר ייעוץ אמנותי: ניב שיינפלד ואורן לאור
ייעוץ דרמטורגי: שרון צוקרמן וייזר
עיצוב תלבושות: תמר בן כנען

זמן שהייה

עבודת בית התחילה מסקרנות, איך כל הגופניות והתנועתיות שיש בין הורים לילדים יכולה להתממש על הבמה. העבודה עליה התחילה מגלגול משותף על הרצפה, לעשות "מטוס" על המיטה, לטפס על אמא כמו קוף, לעשות ערימת "סנדוויץ'" משפחתי, לשחק מתחת לשמיכה. *עבודת בית* מזמנת שהות משותפת בבית, שהות גופנית, פיזית, אינטואיטיבית, פשוטה.

זמן מלחמה

עבודת בית התחילה במהלך המלחמה, מתוך האימה והעצב, הצורך ההישרדותי לשמור, להגן, לעטוף, להרים. השאלות שעולות על איך לגדל ילדים בזמן מלחמה. *עבודת בית* המשיכה מהקולות שהגיעו אליי בשיחות עם הורים מפוחדים, מעורערים. איך לגשר בין האימג'ים הנוראיים של המלחמה? לאימג'ים הרכים של הילדים? איך מגשרים על ההתנגשות האיומה בין העולמות האלו?

זמן במה

ההזדמנות להופיע עם היצירה עלתה בפסטיבל 'אינטימדנס', בניהולם האומנותי של ניב שיינפלד ואורן לאור. נוצרה יצירה בה אני מזמינה את שני ילדיי – מיכאל (9) וזהר (6) לחלוק איתי את הבמה. *עבודת בית* הפכה להיות אירוע בימתי – מופע.

הסכמה

הכנסת הילדים לתוך המרחב הבימתי מעוררת שיח על גבולות ההורות וגבולות של הסכמה. התהליך היצירה היה שיעור עבורנו על דיאלוג ויכולות הסכמה בין הבנים וביני. הוא התחיל מקבלת הסכמה עקרונית שהם מעוניינים להופיע. אבל איך מקבלים הסכמה מילד בן 9.5 וילד בן 6.5 להשתתף ביצירת מחול? איך אני מבטיחה לעצמי שהם יודעים למה הם נכנסים? איך אני מבטיחה לעצמי ולהם שלא תהיה חרטה על ההחלטה? שזאת תהיה חוויה מעצימה, טובה וחיוכית בשבילם? הרי אני יודעת כמה חוסר ידיעה ורגעים מערערים יש לאורך תהליך היצירה, זה הגיוני בכלל להפגיש אותם עם חוסר הביטחון הזה?

היצירה הזאת לא הייתה שלי במובן שהכרתי לפני כן, היא הייתה שלנו במובן עמוק. הבנתי לאורך הדרך שאני צריכה לקבל את הסכמתם על אינסוף פרטים. קיימנו שיחות ארוכות על טקסטים שייכנסו או לא יכנסו ליצירה, על המהלכים של היצירה, על המוסיקה שאני בוחרת להם. גישרנו על ויכוחים של מי יעשה מה, מי ישתתף באיזה קטע ולמה. החלטות לא היו יכולות להתקבל מלמעלה על ידי, מבלי לעבוד בדיאלוג מולם, אחרת הן פשוט היו נתקלות בהתנגדות.

פרטנו את ההסכמה לחלקים – נתחיל מלעשות חזרות, נעבור לפרזנטציה לקולגות, נמשיך לחזרה עם דרמטורגית ומשם לחזרה פתוחה – בסיום כל חלק או שלב, בחנו איך אנחנו מרגישים איתו.

אותנטיות

ההרצה הראשונה שעשינו מול ניב ואורן הייתה אבן דרך משמעותית בתהליך היצירה. הבאנו חומרים שעבדנו עליהם בסטודיו, חלקם ברורים לנו, חלקם מאד לא מעובדים, אבל היה כבר חומר תנועתי והיו כמה מהלכים שרציתי לבדוק בתוך ההרצה. מה שהפתיע וריגש אותי, גיליתי שכל אחד

פסטיבל אינטימדאנס 2024, *עבודת בית* מאת מאיה ברנר, משתתפים: מאיה ברנר ובניה מיכאל וזהר, צילום: אפרת מזור
Intimadance Festival 2024, *Home Work* by Maya Brinner, performers: Maya Brinner and her two sons Michael and Zohar, photo: Efrat Mazor

שניהם את שלושת ילדיהם. כפי ש"הם שלושה ואנחנו רק שניים איך נעשה את זה?" בתור אמא שעוסקת בתנועה, המשפט הזה נחרט אצלי. ברגעים הישרדותיים, הפיזיות היא כלי מציל חיים. האם אנחנו כהורים מתרגלים פיזיות עם ילדינו?

החלטתי להביא את שאלת המחקר הזאת (שכאמור יש לה צדדים רגשיים וצדדים פיזיים) לבמה, ולבחון איך אנחנו יכולים לענות על זה יחד כמשפחה. נכנסו לסטודיו. איך להרים אחד את השני? איך אני יכולה להתאמן על לסחוב את שני הילדים שלי יחד? איך הם יכולים להתאמן עליי לסחוב אותם? נשיאה של משקל והחזקה הדדית הן המקום בו התחיל המחקר של היצירה.

משחק

כדי להשאיר את הקלילות ובלתי־האמצעיות של המשחק הרגיל שלנו, החזרה הראשונה נערכה בבית בסלון. התחלנו לחפש שיטות כדי לזכור מה אנחנו עושים ונתנו לדברים שמות. מיכאל כתב את השמות במחברת וזהר צייר לכל דבר ציור – זה היה המשחק הראשון. המחקר התנועתי של הרמות וסחיבות הדדיות של משקל היה חייב להיות ממקום משחקי, אתגרי, משימתי,

מהילדים מביא את עצמו במלאות לבמה. ברגע שנפגשנו עם צופים חיצוניים, האופי שלהם זינק החוצה – כל אחד מהילדים היה הוא עצמו ב־100%. זה היה רגע של הבנה עמוקה שמה שהכי מעניין בתהליך, הוא החופש שיש לילדים (וליי) להיות מי שאנחנו – לראות את האופי השונה, היחסים המורכבים, התפקידים שכל אחד לוקח בתוך המשפחה, את תחומי האחריות והנקודות העיוורות של כל אחד. הבנתי שאחד האתגרים שלי בתהליך היצירה הזה, הוא לא להרוס את האותנטיות והחופש שיש לילדים להיות מי שהם.

מחקר תנועתי

נכנסתי לסטודיו עם שאלה פיזית פשוטה וברורה, איך אנחנו יכולים להחזיק אחד את השני?

המחקר הזה הוא מבחינתי שאלת מהות רגשית, כשמתבוננים בדינמיקה של משפחה, אבל היא גם שאלת מהות פיזית. בתקופת המלחמה, מעט אחרי השבעה באוקטובר, אחת החברות שלי סיפרה לי שהיא חוזרת בלופ שוב ושוב בראש על אפשרויות בריחה, ונתקעת בתהייה לנסות להבין איך היא ובן זוגה מרימים

חלקיקים

להקת הללו, *חלקיקים* מאת דורית לוי, רקדנית: חנה מירון, צילום: אפרת מזור

Hallelu Dance Company, *Particles* by Dorit Levi, dancer: Hannah Lea Miriam, photo: Efrat Mazor

המקצועי באומנות המחול, במקביל לגידול ילדיהן וטיפוח ערך המשפחה. חזרות הלהקה מתקיימות פעם בשבוע, עם אפשרות לחזרות נוספות, בהתאם לאילוצי המופע. הללו מופיעה על במות מקצועיות פסטיבלים מובילים, המיועדים לנשים בלבד, בארץ ובעולם.

דורית לוי

להקת הללו בניהולה האמנותי של חיה שלמה *חלקיקים* מאת דורית לוי, בשיתוף הרקדניות־יוצרות: חנה מירון, לירון פיבניק, נועם הכהן אוריה, אמונה בן גרא, ספיר בן שמחון
עיצוב תלבושות: עדי יאיר
ליווי מוזיקלי: להקת בראשית

הקהל נכנס לאולם. שקט. הרקדניות מקובצות, מבצעות משפט תנועתי מדיטטיבי על הרצפה ביחד. האנרגיה שמתהווה באולם פוגשת את הקהל כבר בכניסה, ומכניסה אותו לריכוז ולנשימה משותפת עם הרקדניות. לעתים, המיזוג עם הקהל מוביל לכך שחלק מהקהל צועד בשולי איזור המופע, הכי קרוב שאפשר לרקדניות.

להקת הללו

להקת המחול *הללו* הוקמה בשנת 2007 על ידי חיה שלמה, מתוך צורך לפתח את אומנות המחול בחברה החרדית הישראלית, והשאפה להגיע לרמה מקצועית תוך שמירה על רוח היהדות. הלהקה מביאה לעולם החרדי חידוש בתחום המחול, שעד לא מזמן לא היה בו מקום לתרבות מסוג זה. הרפרטואר הרחב כולל עבודות קצרות, עבודות באורך מלא ועבודות וידאו ארט מאת כוריאוגרפים שונים המגיעים מהעולם הדתי או החילוני. הלהקה מבקשת לפרוץ את חומות ההכרה, ולהביא לתודעה הציבורית את ההבנה שריקוד נשים איננו דבר מוחצן, פסול או אגואיסטי במהות, כי אם משהו שמחזק את הגוף, הנפש והרוח – כלי לביטוי האהבה לקב"ה – באופן שמכבד את רגשות הצניעות, הלכות האישה והחשיבה האמונית.

במסגרת הלהקה מתקיים פסטיבל *יש מאין*, פלטפורמת יצירה בתחום המחול לציבור החרדי. לפסטיבל, שנמשך ארבעה ימים, מגיעות מעל 1,200 נשים כדי לצפות במופעי מחול, להשתתף בסדנאות ייחודיות ובמגוון פעילויות מעולם המחול החרדי. הוא אירוע המחול היהודי הגדול ביותר בארץ, ופועל ביוזמת חיה שלמה וטלי עופרי. מלבד האתגרים המאפיינים תהליכי יצירה "רגילים", ישנם אתגרים שמושפעים מאילוצי המגזר, ביניהם, הופעות בפני נשים בלבד או קשרי עבודה בתחומי הבמה, שאף הם נעשים מול נשים בלבד. *'הללו'* מוכרת ונתמכת כלהקה מקצועית על ידי משרד התרבות.

כיום, הלהקה מורכבת מ־5 נשים בעלות תשובה חרדיות ודתיות מבית. כל אחת מהן משלבת בין העולם האמוני לעיסוק

קהל – קהילה

בשנים האחרונות אני חוקרת את קו התפר בין אמנות מקצועית למרחבים קהילתיים. למשל, נקודות ההשקה בין הבמה למרחב הציבורי, בין רקדנים מקצועיים לאנשים שפשוט אוהבים לרקוד, ובתיווך של מחול לקהלים מגוונים. ביצירה זו עניין אותי ליצור מופע שהוא מרחב מתאים לילדים ולמבוגרים כאחד. איך אותם דימויים יכולים להיות מפורשים אחרת על ידי קהל בגילים שונים? אם מתוך פרספקטיבה של הגיל, כישורי החיים ועולם הדימויים שלו. יש רגע במופע בו אני עוטפת את זהר בבד גדול שהוא מוסתר לחלוטין ואני שואלת את הקהל איך לדעתם קוראים לקטע הזה. הדימוי של ילד בתוך שק יכול לנוע בין שק תפוחי אדמה לשק של גופה. מה כל אחד מאיתנו רואה שם? מהו השם שאנחנו כקהל בוחרים לתת לו? אחרי ההופעות, כששאלתי את מיכאל מה הדבר שהיה לו הכי כיף אמר, "הקהל". אני לוקחת איתי את התשובה הזאת לכל רגע בימתי כתזכורת.

זמניות

במשך שנים שהיצירה הזאת התבשלה בתוכי על אש קטנה. פחדתי לגעת בה, איך מביאים את הדבר הזה לפועל? איך לא הורסים את האינטימיות שיש לנו עם החשיפה של זה? יש בזה משהו כל כך פגיע וחשוף. כמו *שעבודת בית* התבשלה בבישול ארוך, לאט לאט, פתאום היה פסטיבל, הייתה הגשה. בבת אחת, בהבזק של רגע, הבנתי שנוצרה הזדמנות קונקרטית להוציא אותה לפועל.

בחזרה הראשונה שעשינו לניב ואורן, הם התייחסו לזמניות של היצירה הזאת – הגילים של הילדים, הרצון שלהם להיות חלק, הגודל והמשקל של כל אחד המאפשר דברים מסוימים – הכול זמני, משתנה ויחלוף עוד רגע. הזמן הוא דבר שמשתנה ברגע שיש ילדים. אני הרגשתי שברגע שמיכאל נולד עליתי על אוטוסטרדה של זמן, הכול פשוט רץ. הכנסת זמן ילדים לזמן הבימתי מותח עוד יותר את גבולות הכאן ועכשיו. זאת יצירת טיים־ספסיפיק. היא מתקיימת בהווה מאוד ספציפי של הגילים שלנו והיחסים המשפחתיים שלנו – רגע חד פעמי שלא יחזור לעולם.

מאיה ברינר, רקדנית, כוריאוגרפית, מנהלת אמנותית ויזמית בתחום המחול, יוצרת עבודות תלויות מקום, פרפורמנס, כוריאוגרפיה לתיאטרון, עבודות וידאו ושילובי מדיה. יצירותיה עלו בפסטיבל הרמת מסך, בפסטיבל ישראל, פסטיבל אינטימדנס, פסטיבל בת ים ופסטיבל עכו.בשנת 2020 יזמה את הקמת פרויקט "תנועה מקומית" שאותו היא מנהלת אמנותית. אמונה ביכולתו של "סולו סלון" זיכתה את ברינר בשנת 2021 בפרס שר התרבות במחול על ביצוע יצירת סולו.

והבאנו את המשחק לתוך המופע. בקדמת הבמה מונחות כרטיסיות עם השמות שהמצאנו לחלקים התנועתיים השונים והקהל בוחר דרכן את הסדר שבו נופיע. אחרי המופע הראשון, זהר שאל אותי למה אנחנו תמיד עושים את אותם קטעים, אולי נמציא עוד? כמה השאלה הזאת נכונה לכל יצירה בימתית. אני, כיוצרת ומופיעה, תמיד מרגישה צורך לשנות, לארגן מחדש, למצוא דברים נוספים בתוך היצירה, גם אחרי שהיא עולה. אבל כשהוא שאל אותי את השאלה הזאת, ראיתי גם את היופי ואינסוף האפשרויות שישנן בחזרה על אותם החומרים בדיוק. הרי גם אם החלקים נשארים, היצירה כמובן בהכרח תשתנה בכל פעם שהיא עולה.

סדר וכאוס

תמיד מעניינת אותי היחסיות בין סדר לכאוס, כאלמנטים שמרכיבים יצירה. אך ביצירה הזאת הם עלו ביתר שאת. איכות הילדים היא אנרגיה כאוטית – הם זזים בלי סוף, צוחקים ומדברים ביניהם תוך כדי – זאת אנרגיה פראית ולא מרוסנת. הניסיון הראשוני שלי היה לעשות בזה סדר. להכניס אותם לתוך מבנים תנועתיים וצורות, כמו שאני עושה הרבה פעמים עם רקדנים. התוצאה הייתה מסתכלת עבור כולם. ככל שניסיתי לאכוף צורה וסדר – כך ההתנגדות שלהם עלתה.

הם פירקו חזרות ואמרו שהם לא רוצים להשתתף. אבל ככל שהחזרתי את המשחקיות לסטודיו, נתתי משימות שיש בהם צורה אבל יש איך לבחור בתוכה – הם פרחו. תוך כדי העבודה, ובתור פרפורמרית (שהיא גם אמא של שני הפרפורמרים האחרים) הבנתי כי יש לי תפקיד של יצירת מרחב בימתי מוחזק מספיק כדי שהילדים יוכלו לקיים את הכאוס בתוכו.

מובנה ומאולתר

מהלך המופע מכיל בתוכו חלקים מאולתרים (כאמור, המהלך עצמו תלוי גם בבחירות שהקהל יוצר) וחלקים בנויים, שהילדים תמיד רשאים לקחת בהם בחירות. יש את מה שאנחנו יודעים שאנחנו עושים אבל תמיד יש זכות בחירה – כדי לתת מרווח מחייה, מקום "להיות הם" ולהשאיר את המופע חי ודינמי גם בפעם החמישית והשישית שאנחנו מריצים אותו. ההנחיה שלי אליהם הייתה שאני לא כועסת כשהם בוחרים לעשות אחרת, זה מותר, בתנאי שאנחנו בהקשבה אחד לשני, רואים אחד את השני ומגיבים אחד לשני. אלו מנגנונים מוכרים של כל אמנות האלתור. אבל אלו גם מנגנונים מאד מדויקים בעצם לכל דיאלוג, לכל מערכת יחסים, לכל משפחה.